

Jussi Merenmies ja Petri Kulmala

Minustako lääkäri – miksi lääkikseen haetaan ja kuinka opintoihin motivoidutaan?

Tuleeko minusta lääkäri? Tätä kysymystä pohti noin 7 000 hakijaa hikoillessaan valintakokeessa toukokuussa 2018. Hakijoista vain noin 10 %:n haave opiskelupaikasta toteutui ja lääkärikoulujen ovet avautuivat syksyllä. Lääketieteellisten opintojen suosio maassamme on pitänyt pintansa vuosikymmenestä toiseen. Hakijamäärät kaikkiin lääketieteellisiin tiedekuntiin ovat vuosi vuodelta lisääntyneet, ja lisäksi ulkomailla opiskelee vielä yhden tiedekunnallisen verran suomalaisia nuoria.

Kuuden vuoden intensiivisten opintojen jälkeen opiskelijat valmistuvat ammattiin, jolla on yhteiskunnassa poikkeuksellinen merkitys ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä. Odotukset lääkäreiden osaamisesta ovat suuret ja lisääntyvät jatkuvasti tiedon lisääntyessä ja

teknologian kehittyessä. Lääkäriopiskelijoiden tulee olla motivoituneita omaksumaan opintojensa aikana valtava määrä tietoa, taitoja ja asenteita. Lääketieteellisen asiantuntijuuden lisäksi lääkäreiden tulisi olla myös etiikan, vuorovaikutuksen, johtamisen ja tutkimustyön ammattilaisia sekä sitoutuneita jatkuvaan elinikäiseen oppimiseen.

Koska lääkäriksi opiskelu ja ammatissa toimiminen edellyttävät paitsi riittävää kapasiteettia, myös hyvää motivaatiota, on opiskelijavalintaa Suomessa ja maailmalla pidetty tärkeänä, jotta alalle parhaiten soveltuvat opiskelijat löydettäisiin. Yhtä oikeaa tietä Roomaan ei kuitenkaan ole toistaiseksi keksitty.

Valintaprosessin suunnittelu lääketieteen opintoihin on haastavaa (vrt. Holmström tässä numerossa). Valintaan liittyy erilaisia, osin vahvasti kulttuurisidonnaisia näkökulmia (1). Suomalaisia lääketieteen opiskelijavalintoja on ansiokkaasti kuvannut Sari Aalto Lääkärilehden katsauksessaan (2). Suomeen varsinaiset pääsykokeet lääkäriopintoihin tulivat 1940-luvulla sotien jälkeen niin sanotun karsintakurssin muodossa (Korppi tässä numerossa). Sitä ennen karsintaa tehtiin lähinnä sisäänottomäärien rajoituksilla sekä reputtamalla opiskelijoita ennen klinikkaharjoittelua.

Karsintakurssilla opiskeltiin fysiikkaa, kemiaa ja biologiaa. Lääketieteen opiskelijat valittiin karsintakurssin menestyksen ja ylioppilaskokeen tulosten perusteella. Opetuksen modernisointia alettiin vaatia 1960-luvulla, ja samalla korostettiin matemaattisten taitojen lisäksi po-

Jussi Merenmiehen motiivi hakea lääketieteen koulutukseen oli pääasiassa sisäistä. Eniten korostui voimakas kiinnostus ihmisestä. Mukana saattoi olla myös jonkinlaista näyttämisen halua, erityisesti itselle, mihin liittyynee myös ulkoista motivaatiota. Nykyisin hän motivoituu erityisesti uusista haasteista ja tilaisuuksista kehittää toimintaa ja omaa osaamistaan.

Petri Kulmala sanoi 11-vuotiaana isälleen: "Minusta tulee isona lääkäri". Intuitio tulevasta ammatista oli oikea, ja polku johti mielenkiintoiseen, ihmistä lähellä olevaan ammattiin. Alan monimuotoisuus ja jatkuva kehittyminen motivoivat häntä ylläpitämään omaa ammattitaitoaan ja pohtimaan, kuinka koulutetaan hyviä lääkäreitä!

tilaan kohtaamiseen liittyviä valmiuksia. Pitkistä karsintakursseista luovuttiin 1970-luvun alussa. Niiden tilalle tuli nelipäiväinen valintakoe, johon liitettiin psykologian osa. Joissakin tiedekunnissa psykologian sijaan voitiin suorittaa myös yhteiskuntatieteellinen koeosuus. Valintakokeisiin liitettiin 1980-luvun lopulla aineistokoe, ja samalla psykologian koeosuus jäi pois. Lukiokirjoihin perustuvasta valintakokeesta luovuttiin 1990-luvulla, ja valintakoe kirjaksi tuli kaupallinen Galenos-kirja. Samalla pääsykoe muuttui yksipäiväiseksi. Viimeisimmät muutokset tehtiin vuonna 2012, kun Galenosesta luovuttiin ja palattiin jälleen fysiikan, kemian ja biologian lukiokursseihin perustuvaan valintakokeeseen (2).

Tänä vuonna lääketieteen valintakokeissa siirryttiin valtakunnalliseen yhteisvalintaan. Seuraavana muutoksena on vuorossa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) ja yliopistojen päätöksen mukaisesti siirtyminen osittaiseen ylioppilastutkimuksen arvosanojen pisteytykseen perustuvaan todistusvalintaan vuonna 2020. Nämä kaikki muutokset vaikuttavat merkittävästi siihen, millainen on tulevaisuuden lääkäreiksi koulutettavien opiskelijoiden lähtötausta ja motivaatio.

Suomalainen lääketieteen valintakoe pitäytyy tiukasti tiedon arviointiin perustuvissa menetelmissä. Useissa maissa arvioidaan myös hakijoiden henkilökohtaisia ominaisuuksia, kuten sosiaalisia taitoja ja päätöksentekokykyä (3). Esimerkiksi Britanniassa koulumenestyksen ja tietojen testaamisen lisäksi käytetään valintakokeena soveltuvuustestiä (UKCAT) (4). Myös Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Australiassa käytetään vastaavia testejä. Tutkimustiedon perusteella soveltuvuustestien kyky erotella opiskelijoita ja ennustaa heidän suoriutumistaan opinnoista on kuitenkin vähäinen (5). Tästä huolimatta luottamus soveltuvuustesteihin on monessa maassa vankka, ja niiden uskotaan parantavan pääsykokeiden erottelukykyä. Aika ajoin kysymys soveltuvuustesteistä nousee esiin myös suomalaisessa valintakokeeskustelussa. Kun huomioidaan lääketieteen moniulottei-

suus, lienee kuitenkin aiheellista kysyä, onko käsite ”ideaalinen lääketieteeseen soveltuva opiskelija” mielekäs?

Hakumotiivit

Tutkimusten mukaan hakumotiivit eri aloille vaihtelevat (6). Hakumotiivit ovat myös yhteydessä opintoihin kiinnittymiseen varsinkin ensimmäisenä opiskeluvuotena. James E. Côté ja Charles Levine ovat kuvanneet viisi erilaista henkilökohtaista asennetta ja motiivia hakeutua korkeakouluopintoihin (7). Ura-materialistisen motiivin kautta toimiva opiskelija näkee tutkimuksen välineenä parempaan taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan. Henkilökohtais-älyllinen motiivi johtaa hakemaan opintoihin sisäisen kiinnostuksen, henkilökohtaisen kehittymisen ja oppimisen sekä elämän moninaisuuden ymmärtämisen vuoksi. Humanistisiin motiiveihin

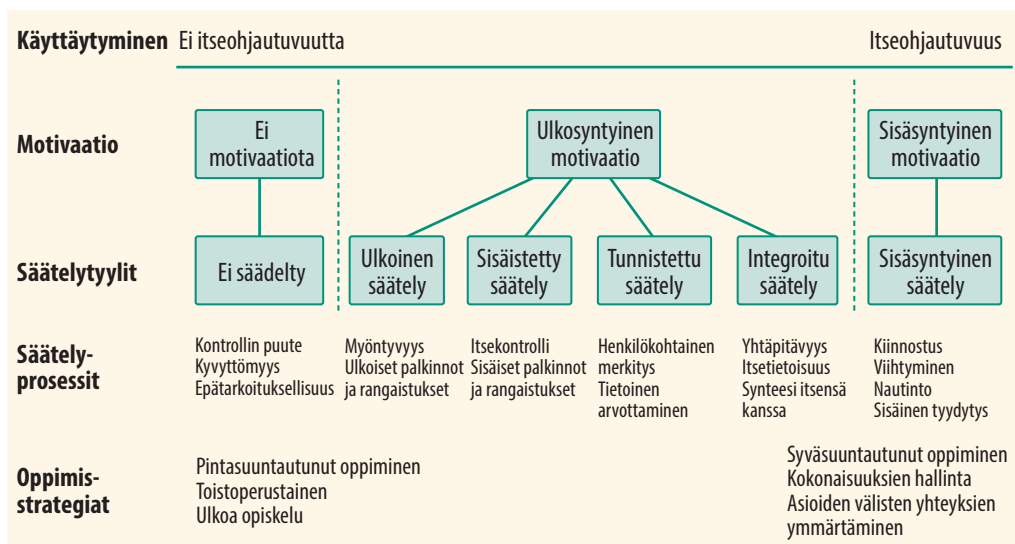
liittyy kiinnostus auttaa muita sekä parantaa ja kehittää asioita. Odotusperustainen motiivi perustuu ulkoisiin paineisiin ja haluun täyttää perheen tai muun lähipiirin odotukset hakeutumalla tiettyyn koulutukseen. Mikäli hakijan lähtökohdina ovat jäsentymättömät tai sitoutumattomat motiivit, eivät

syyt hakuun ole itselle selvät tai haku on perustunut siihen, ettei muutakaan vaihtoehtoa ollut tarjolla.

Motiivit kytkeytyvät voimakkaasti motivaatioon. Richard M. Ryanin ja Edward L. Deciin luoman itseohjautuvuusteorian mukaan ihminen on aktiivinen toimija, joka pyrkii toteuttamaan itseään ja valitsemiaan päämääriä (8). Tämä perustuu ajatukseen ihmisen luonnollisesta halusta kehittää itseään kehittämistään. Vaikka motivaatio olisi voimakas, voi sen laatu johtaa hyvin erilaiseen lopputulokseen. Teorian mukaan motivaatio on jatkumo, jonka toisessa päässä motivaatiota ei ole lainkaan ja toisessa päässä on voimakas sisäinen motivaatio (Kuva).

Tämän jatkumon laadulliset elementit muuttuvat olosuhteiden mukaan. Sisäinen motivaatio ohjaa henkilön toimimaan ja tekemään

Lääkäriskoulutukseen kannattaisi valita opiskelijoita, joiden sisäiset motivaatiotekijät korostuvat

KUVA. Motivaation jatkumo (8).

asioita palkitukseksi tulemisen ja mielihyvän saamisen mukaan. Esimerkki sisäisestä motivaatiosta voisi olla opiskelijan lause ”Haluan oppia anatomiaa ja fysiologiaa, jotta ymmärtäisin ihmisen toimintaa niin, että pystyisin paremmin osaamaan sairauksien diagnostiikkaa ja hoitoa”. Ulkoinen motivaatio puolestaan perustuu ulkoiisiin paineisiin tai odotuksiin. Sitä ohjaavat laadullisesti erilaiset ulkoiset motivaation lähteet: ”Tulin lääkkikseen, koska koulu sujui hyvin. Vanhempanikin ovat lääkäreitä ja toivoivat minunkin hakevan sinne” tai ”Opiskelen lääkkiksessä, koska lääkärin ammatti antaa hyvän toimeentulon ja työllisyyskin on hyvä.”

Lääketieteelliseen koulutukseen tulevien opiskelijoiden motiiveja on tutkittu Suomessa Teppo Heikkilän väitöskirjaan liittyvässä osatutkimuksessa (9). Tärkeinä sisäisinä motivaatiotekijöinä hakeutua lääketieteen koulutukseen olivat tutkimuksen mukaan kiinnostus ihmisiin ja kutsumus. Nämä motivaatiotekijät korostuivat erityisesti naisilla. Sen sijaan miehillä korostuivat jonkin verran enemmän ulkoiset motivaatiotekijät, kuten hyvä palkka ja arvostettu ammatti. Toisaalta nuoremmissa tutkimuskohorteissa mieslääkäreillä oli enemmän sisäisiä motivaatiotekijöitä vanhempiin mieskollegoihin verrattuna. Sisäisten motivaatiotekijöiden painottuminen liittyi myös tyytyväi-

syyteen ammatinvalintaan ja työelämään, mikä on myös sopusoinnussa itseohjautuvuusteorian hypoteesien kanssa (8).

On oletettavaa, että lääkärikoulutukseen kannattaisi valita opiskelijoita, joiden sisäiset motivaatiotekijät korostuvat. Vahva sisäinen motivaatio liittyy usein opiskelutapoihin, jotka johtavat pysyvään tiedon omaksumiseen ja osaamiseen (KUVA). Autonomisen ja voimakkaan sisäisen motivaation on tutkimuksissa todettu lisäävän syväoppimista ja opiskeluun käytettyä aikaa sekä liittyvän myös parempaan opintomenestykseen, kun taas ulkoiset motiivit näyttävät useammin liittyvän pintaoppimiseen ja ulkolukuun (10,11).

Itseohjautuvuusteorian mukaan sisäisen motivaation lisääntymistä tukevat kolmen keskeisen psykologisen perustarpeen huomioiminen. Nämä ovat omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyyden kokemus. Lääketieteen opiskelut aloittavista omaehtoisuuden kokemusta on korostuneesti niillä, jotka kokevat alalle erityistä kutsumusta. Kyvykkyuden kokemusta lisänee pääseminen lääketieteelliseen koulutukseen haastavan valintakokeen kautta. Samoin valintakokeen läpäiseminen lisää tunnetta kuulua erityiseen joukkoon (yhteisöllisyys). Vaikuttaisikin uskottavalta, että lääketieteellisissä koulutusohjelmissa aloittavien opiskelijoiden sisäi-

nen motivaatio on opintojen aloitusvaiheessa yleensä hyvin voimakas.

Valinnan vaikutus opiskelumotivaatioon

OKM:n tavoitteena on ollut lisätä ylioppilaskokeen painoarvoa korkeakouluopintojen valintakriteerinä. Tavoitteena on saada opinnot alkamaan nykyistä nopeammin ylioppilaskirjoitusten jälkeen. OKM ja yliopistot ovat yhdessä sopineet, että vuonna 2020 enemmistö opiskelijoista valitaan opintoihin ylioppilaskokeen tuloksiin pohjautuvan pisteytyksen perusteella. Näin tapahtuu myös lääketieteellisillä aloilla. Kansallinen lääketieteellisten alojen valinta-toimikunta päätti tämän perusteella keväällä 2018 valintakriteereistä, jotka tiedekunnat ovat sittemmin vahvistaneet. Enintään 51 % opiskelijoista valitaan ylioppilastutkintotodistuksen pisteytyksen perusteella, loput vastedeskin valintakokeen perusteella. Tämä uudistus on herättänyt huolen todistusvalinnan vaikutuksista opiskelumotivaatioon. Valintakokeella valittavien huippuopiskelijoiden uskotaan olevan erityisen motivoituneita suorittamaan opinnot heti ensimmäisestä opiskelupäivästä lähtien viimeiseen tenttiin ja harjoitteluun saakka. Todistusvalinnalla valittavien opiskelijoiden motivaation pelätään sen sijaan lopahtavan kesken opiskelujen.

Hollannissa on tutkittu valintajärjestelmän muutoksen vaikutuksia opiskelumotivaatioon (10). Aiemmin opiskelijat valittiin painotetun arpajaisjärjestelmän kautta lääketieteen opintoihin. Paremmiin kouluopinnoissa menestyneillä hakijoilla oli paremmat mahdollisuudet päästä opintoihin, koska he saivat enemmän arpalippuja kuin heikommin menestyneet. Vuonna 2000 hakijoista 90 % pääsi arvonnalla perusteella opiskelemaan lääketiedettä. Kun paine valintakokeiden järjestämiseen lisääntyi ja näiden arvottujen opiskelijoiden osuus koko ajan pienentyi, arvonnasta luovuttiin kokonaan vuonna 2017.

Eri tavoin valittujen opiskelijoiden motivaation kehitystä opintojen aikana selvitettiin eri tutkimuksissa (10). Tulosten mukaan valintakokeen kautta valitut opiskelijat olivat motivoi-

tuneempia kuin opiskelijat, joita ei ollut valittu valintakokeen perusteella. Kaikkien opiskelijoiden motivaatio oli laadultaan enemmän sisäistä, mutta pääsykokeiden kautta valituilla voimakkaampaa. Valintakokeen kautta valitut opiskelijat tunsivat itsensä erityisemmiksi ja etuoikeutetuimmiksi kuin opiskelijat, jotka oli valittu vähemmän vaativan valintaprosessin kautta. Ryhmien välinen ero motivaation voimakkuuden kestossa tasoittui kuitenkin jo ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. Kaikki tiet siis vaikuttavat lopulta vievän Roomaan, eli valintamenettelystä riippumatta lääketieteen opintoihin saadaan valituksi niihin soveltuvia hyvin motivoituneita opiskelijoita.

Lopuksi

Lääketieteen saralle parhaiten soveltuviin yksilöiden määrittäminen ja valitseminen vaativaan opintajoon on haastavaa. Valintakoe- ja valintamenettelyuudistuksilla vaikutetaan suoraan tulevien vuosien ammattikuntamme koostumukseen. Lähivuosina toteutettava suoravalintamenettely ylioppilastutkintotodistuksen perusteella vaikuttaa väistämättä siihen, millaiseksi lääketieteen opiskelija-aines muodostuu. Emme voi kuitenkaan tietää, onko muutos hyvä vai huono, ja käytännössä sen vaikutus voi olla hyvinkin pieni. Oletettavaa on, että jatkossakin saamme opintajoihimme hyvin motivoituneita lääketieteen opiskelijoita valintamenettelyistä riippumatta.

Oleellisinta lienee panostus laadukkaaseen opetukseen. Tukemalla opiskelijoiden autonomiaa, osaamisen kehittymistä, kokonaisuusien ymmärtämistä ja yhteisöllisyyden kokemusta ohjataan sisäistä motivaatiota oikeaan suuntaan (12). Tähän soveltuvat useat erilaiset opetusmuodot, kuten ongelmalähtöinen oppiminen, sulautuva ja yhteisöllinen oppiminen sekä varhaiset potilaskontaktit ja osallistaminen potilaiden hoidon toteutukseen. Opiskelijoiden ja opettajien jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisella on myös keskeinen merkitys positiivisena motivaatiotekijänä. Hyvällä motivoivalla opiskelukokemuksella luodaan samalla eväät myös hyvään sisäiseen elinikäiseen oppimisen motivaatioon ja työssä jaksamiseen! ■

KIRJALLISUUTTA

1. Powis D. Selecting medical students: an unresolved challenge. *Medical Teacher* 2015;37:252–60.
2. Aalto S. Valmistavia tutkintoja, pääsykokeita ja valmennuskursseja – lääketieteen opiskelijavalintojen kehitys. *Suom lääkäri* 2010;65:55–8.
3. Patterson F, Ferguson E, Knight AL. Selection into medical education and training. Kirjassa: Swanwick T, toim. *Understanding medical education. Evidence, theory and practice*. 2. painos. Swanwick: Wiley-Blackwell 2014, s. 403–20.
4. UKCAT Test Format [verkkosivu]. UKCAT Consortium. www.ukcat.ac.uk/ukcat-test/ukcat-test-format/.
5. Finn GM, Mwandigha L, Paton LW, Tiffin PA. The ability of 'non-cognitive' traits to predict undergraduate performance in medical schools: a national linkage study. *BMC Med Educ* 2018;18:93.
6. Skatova A, Ferguson E. Why do different people choose different university degrees? Motivation and the choice of degree. *Front Psychol* 2014;5:1244.
7. Côté JE, Levine C. Student motivations, learning environments, and human capital acquisition: toward an integrated paradigm of student development. *J College Stud Dev* 1997;38:229–43.
8. Deci EL, Ryan RM. The "what" and "why" of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior. *Psychol Inquiry* 2000;11:227–68.
9. Heikkilä TJ, Hyppölä H, Vänskä J, ym. Factors important in the choice of a medical career: a Finnish national study. *BMC Med Educ* 2015;15:169.
10. Wouters A. Effect of medical school selection on student motivation: a PhD thesis report. *Perspect Med Educ* 2018;7:54–7.
11. Kusrkar RA, Ten Cate TJ, van Asperen M, Croiset G. Motivation as an independent and a dependent variable in medical education: a review of the literature. *Med Teach* 2011;33:e242–62.
12. Kusrkar RA, Croiset G, Ten Cate TJ. Twelve tips to stimulate intrinsic motivation in students through autonomy-supportive classroom teaching derived from self-determination theory. *Med Teach* 2011;33:978–82.

**JUSSI MERENMIES, lääketieteen koulutusohjelman johtaja,
dosentti, kliininen opettaja**
Lastenkliniikka, Helsingin yliopisto ja HUS

**PETRI KULMALA, dosentti, kliininen opettaja,
lääketieteen tutkinto-ohjelman vastuuhenkilö**
Oulun yliopisto, PEDEGO-tutkimusyksikkö ja
Medical Research Center Oulu
OYS, lasten ja nuorten klinikka